

محراب

اقتصادی ، اجتماعی ، فلسفی ، تاریخی ، ادبی مجموعہ در
شیمدیلک اون بش کوندہ نشر اولونور

مذہبات : عربیہ فتنہ اولار

- « اسلام ، ئەدوار مونتہ » م . شکیب
« عبدالحق حامد بکک غیر منتشر مکتوبلری » فزیل مالہ
« اورتا آسیادہ تورکمن » علمی ضیا
« شیخ سہروردی وسیمیا کرک » یوسف ضیا
« اسپور » زہت
« نورہ قوبلی محمود حامد اقدی » حسین شعی

مرآب : قدرہ حسین — نوی مکتوبلرندن آکھنلر وینہنلر : محمد صدق — صاحب چارک :
ملیحه نوری — برہ دائر : شرف کاظم — مامک آکھسہ : فیض ہندی — نورقا آنہ :
احمد فرید — قیس تورکوسی : زکی فائق —

مولويلىكك باينى اولان مشهور جلال الدين رومى « مثنوى » سنده جناب حقدم غائب اولمى وسينه الهيه قبول ايديلك ايسته نى بشرى شويله ترسيم ايدييور :

« برى محبوب (جناب حق) ك قابوسنه ووردى ؛ ايچردن بر سس وردى :

« كيمدر او ؟ » او ، جواب وىردى : « بن ايم » عىنى سس ديدى : « بو اوده بن وسن ايچون ير يوقدر . » قابو آچيلمادى . بونك اوزرينه صادق آدام چوللره كيتدى انزواده اوروج طوتدى وعبادت ايتدى . برسنه صوكر ا تكرار كلهرك عىنى قابوي بر دهاچالدى . او سس ينه « كيم او » ديدى . صادق آدام جواب وىردى : « سن » بونك اوزرينه قابو آچيلدى . « ايسته بوراده كى « سن » سوزى بوتون تصوفى تعريف ايدييور .

دارالفنون روحيات معلمى

« مابعدى وار »

مصطفى شبيب

عبدالحق حامد بك غير منتشر مکتوبلرندن

لوندره ، ۳ مایس ۱۹۰۶

« عزیزم خالد بك

دونكى (تريبون) ده اولان مکتوبكزى كورمش وپك بكنمشمدم . ذاتاً جنيغولرك ادبسنلكارينه قارشو سزدن هر كون بويله بر نمايش مليت بكليوردم . آنحق (تريبون) ك دها اولكى نسخه سنده مندرج بولنديغنى يازديغكز مکتوبى كورمدم . ترك غزته سنك لطفاً ارسال ايتديككز نسخه سنى آلمشدم . عبدالله افدينك غزته سى كنجه يوللارم .

محاربه يه كنجه بنم فكرم بشقه دز . اكر ذات شاهانه مقاومت ايده جك اولورسه ايسته اوزمان محاربه اوليه جنى تحقق ايدرديورم . غزته لر چوقدن اعلان حرب ايتديلر سده

حكومت « انكليز » اعتدال كوست ترييور . تحديد حدود تكليفى اويله شرفلى بر حركت دكلدر . حتى دون آقشامكى (غلوب) غزته سى بو حركتى تقبيح ايدييوردى . بن ظن ايدرم كه حكومت سنیه سينا شبه جزيره سنك نقاط سائر سندن صرف نظره يالكز طابه يى اشغال ايله اكتفا ايده جك اولسه انكليزلر بك اوقدر آلديرميه جقلىر . پارلمتوده كى بيانانندن يعنى - دولت عثمانيه نك مطالبى طابه يه منحصر دكلدر كى - سوزلردن اويله آكلاشيليورم .

الله ورسده ثبات ايتسه ك وبو صورتله ايچندن رذيل اولميه رق چيقديغمز بر مسئله اولسه .

نفس :

بزه دار

بیانچی یز دهرک کدرلرینه ،
عینی شهریارک بنده سی یز بزه دار .
هر نفسده یوجه ربک یرینه
لیلا دیرز ، لیلا دی یه ایکلرز !

یارک گور و سیاه صاچلری قدر
باغیمزک صوگسز آچیلری وار .
بزه هجران لازم . شفا کیم آزار ،
لیلادن قونوشور ، نفس دیکلرز .

هجرانسز یشامق بزه نه ممکن !
قلبمیز هجر ایله دولویکن بتون :
شرف ! لیلا دی یه هرکیجه . هرکون
ینه غمسز کزمن آزاده سرز .

- ۲۳۷ - شرف لاطم

ایشته بویله هنریم اسلامی و عثمانیلرینی
مدافعه ایدنلر ایچنده سزنی بی همتا کورمکه

افتخار ایلدورم .

مامم
بو مکتوب بوندن اون سکیز سنه
مقدم بر بحران سیاسی آنده بعض
مطبوعات جدالاری مناسبتیه طرف
عاجزی یه کوندرلمشدی ؛ حامد بکک تبیین
حسیات شاعرانه ده شرقه عائد مسائل
سیاسیه نك ملاحظه سنده دخی مستثنا بر
عمق نظر کوستره بیلدیکنه دلیلدر . حامد
بکک (جنیغولر) تعیرندن نه دیمک ایستدیکی
احتمالک بر چوق ارباب قرائتجه مجهول در .
طمار فکری و فتوحاتجو انگلیز امپریا -
لیستلرینک مغرطلرندن کنایه اولدیغنی
سویلك کلمه نك مفهومنی تعیینه کافیدر
ظن ایدرم .

سلطان حمید دورنده کچوریان بحران سیاسیلرک مخاطره لیلرندن بریسی ده ترکیه و مصر
حدودی حادثه سی ایدی . حادثه یی مصرده کی انگلیز مأمورین سیاسیه و عسکریه سی وجوده
کتور مشلردی . اوزمانلر ایسه جماعت عثمانیه نك رکن اصلینی اولان تورکلر آره سنده
بیله کوری کورینه انگلیز طرفدارلنی ایدنلر بولنوردی . حتی بو ذهنیتک موجودیتندن
بالاستفاده روبرتلغراف آجته سنك استانبولده کی ممثلی «تورک منورانی انکلترونك» بومسئله ده
حقلی اولدیغنی تسلیم ایله برابر کندی حکومتلرینک اتحاد ایلدیکی خط حرکتی تقییح
ایدیورلر ، یولنده مطبوعات افرنجیه بر تبلیغده بولمشییدی . بن نه حکمدار نا مرغوب
مذکورک نه ده مصرده عثمانلی قومیسری صفتیه اوطوران مرحوم غازی مختار پاشانك
بو حدود مسئله سی وضع میدان جدال ایلدکبرینه قانع دکلم . اوزمان انکلترونك موقع
اقتدارده لیرال فرقه سی حکومتی بولنوردی - که بونك خارجیه ناظری ده حرب عمومی
مصنعلرندن واک سیکسی سیاسیونندن و غلادستون مذهب سیاستنه منسوبیتندن طولانی الک

صاحب‌لرک :

بهاردن معطر اییگدن اینجه
سودیکم صاحب‌لرک روحه آقسین .
الهاملی بر قومرال شفقه بنجه
شعرمه الهی بر شعله یاقسین .

* *

نه اولور: او جوشون او سحر آقین
عشقه توکنمز بر منبع اولسون .
شو یانان کوزلرم بر آن براق
حیاتک فسونکار ذوقله دولسون .

* *

پریشان یایلسین اومزیکه هر تل ،
قلبه خدایلی بر سایه صالسین .
اولامزی سودیکم اثری بر آل
کوکلمدن توکنمز هجرانی آلسین .

ملحه نوری

تهلکلی تورک دشمنلرندن بری بولنان (سیر
ادودرد غره‌ی - الیوم لوردغره‌ی) ایدی .
مذکور فرقه حکومتک باشلیجه مروج
افکاری اولوق اوزره (تریبون) عنوانیه
او صره‌لرده بویوک بر غزته انتشار ایلمک
باشلامش ایدی . حدود منازعه‌سی مناسبتیه
انکلیز مطبوعاتنه رویتک عکس ایتدیردیکی
بالاده مذکور استانبول تلغرافنامه‌سی تکذیب
ایچون دور سلطان حمیدک طرز حکومتنه
اک شدتلی صورتده معارض اولان تورکار
بیله بو مسئلهده آنک حکومتک تدبیری
تصویب ایدرلر . مسئله یالکیز حدود ملی
مسئله‌سی دکل برده ارض مقدسه تعلق ایلدیکی
جهتله اسلامیت مسئله‌سیدر « یوللو (تریبون)
غزته‌سنه بر مکتوب یازمش ایدم .

تورک ومصر حدودینه عائد اولان او اختلاف (طابه مسئله‌سی) نامیاه کسب تعارف
ایلمشیدی . غریبی شودرکه بکاجواب ویرن انکلیزلره برده وطنداش قاریشمش وانکلیتره‌یی
حقلی بولمشیدی ! معارضلرله قارشو مذکور غزته‌یه داها شدیدالمال مکتوبلر یازمشدم .
یو بایده یالکیز حامد بک طرفندن مظهر تقدیر اولمشدم . حامد بک او صره‌لرده لوندره
سفارتنده مهم‌موقعه مالک بر مأمور رسمی وبن ایسه خروج علی السلطان ایدنلره قاریشمش
بر « عاصی » ایدم . بوکا رغماً مشارالیه بنمله دائماً کوریشور ویا مخابره ایدردی . (طابه)
سوزی یا مصرعائله حکمداریسینک مؤسسی محمدعلینک اوغلی مشهور ابراهیم پاشا طرفندن
ویا آنک تجاوزات جدیده محتمله‌سنه قارشو حکومت سلطانیه طرفندن سیناشبه جزیره‌سنک
جنوبنده وعقبه کورفزینک شمال جهتلرته یابدیرلمش (طابه) دن غلط دردیله معروفدر .
حامد بکک مکتوبنده (ترک) غزته‌سی دیدیکی جریده دور حمیدی ده مصرده یاشایان
بواعبدال فکرلریله کرک وطنداشلی وکرک مصرلیلر آره‌سنده برر موقع معتبر قازانان
بعض اولاد اتراک طرفندن چیقاریلور ایدی که خیلی جدی اولان بو غزته‌نک مسالک حیمته

دوامنه دو قنور نجم الدین عارف و برادری محامی شهر جلال الدین عارف بکک بویوک همتلری طوقومشدر .

عیدالله افدینک غزنه سی حقنده کی اشارت ادیب دخی شایان ذ کردر . عیداللهک نوعی شخصه منحصر استاد علم و قلم اولدینی معلومدر . اوصره لرده کندی ال یازسی ایله وطاش باصمه سیله بر اوافق جریده موقوته چقارز و خارج وطنده بولنان (ژون تورکلر) مواجهه سنده آیری بر وضعیت آله زق نغمه آخری ترمنده مستشا برشوق کوستر .

بالاد کی مکتوبدن ایکی هفته صوکره حامد بک افدین سطور آتی بی آلمش ایدم :

[اوت تریبون ده ک هذیان نامه سفی کورم شدم جوانی ده دون کوردک . سهر اوردی و شیخ عبدالقادر فلان بو مکتوبکزی کال تقدیر ایله اوقودق . مستر بلوندک پروتستوسی ده خوش . لکن نه فائده ینه رذیل اولدق . بن نه یالان سوبایه یم بودفعه اولسون بر پلانله حرکت ایدیورلر و مستشا اوله رق بر اثر حیات کوستره جکک صانیوردم . (ایواه یوباز بجه ده بزلرینه یلندق) . سز مباحثه نک ترجمه سفی ترک و عرب غزنه لر یله نشرایتدیره . جککیزی یازیور دیکز . بکا قالدورسه مصرده چیقان ترک غزنه لر یله دیو تصریح ایتلی واستانبولده مطبوعات حر اولمدیغدن انکلیز غزنه لرینک حقارتلرینه بوندن طولای مقابله ایدله مکدم اولدینی وینه بوندن طولای انکلیز لک سلطانه منتدار اولملری لازم کله جکنی بو ادب سز لره تفهیم ایتلی ایدیکز . عبدالقادر سزک کتابکزک مسوده لرینی کورمک و بلیکده باصدیر مق آرزو سنده بولدیغنی سولیور دی . راتب پاشایه اولان جوابکزده بارلاقه وار اول . « هامر »]

حامد بک افدینک طابه مسئله سی مناسبتیه یازیلان شو صوک مکتوبی بر اثر یأس و کدر ارا نه ایدر . ابتدا طیانه حق کی کورینن حکومت حمیده بر حقیف انکلیز فیلوسنک سویش قتالی بوینده ، بویوک بر دو نمانک ده جناق قاعه بوغازی قربنده تحشیدنی ایشیدیر ایشتمز مصر حدودی حقنده کی انکلیز نقطه نظرنی حقیرانه دینه جک بر صورت عاجله ده قبول ایدیورمشیدی . بالاده کی مکتوبده اشارت اولنان راتب پاشا حجاز والیلکی ایتمش اولان بحریه لی بر ذات اولوب انکلیز غزنه لرندن برینک مخابریله وقوع بولان ملاقاتنده کی فکره اعتراضاً حرارتی شکلده ویردیکی جواب میرمشارالهی ممنون ایتمش . ینه مکتوبده ایتملری کچن سهر اوردی و عیدالمقادر بر زمانلر لوندرده اقامت ایدن ایکی هندلی دزه

سهر اوردی اوراده کی جمعیت اسلامیه نك كاتبي ایدی . حقوق شناس ، عاٹ وهوس جداله
افراطله مائل برذات ایدی . توزیعندن صوکره باشمه ایچه غائله آچان « انکلتزه کی تورک
دشمنلغی حقنده تبعات » عنوانلی اثر عاجزی بی جمعیت اسلامیه نامنه نشر ایتدیرمش اولان
بوجرأتلی ذات الیوم قالدکوتہ شهرنده محامی در ، مدرسلک ده ایدر . عبدالقادر هندستان
منورانبندن اولدقچه ثروت صاحبی ، مسائل اسلامیه ایله غیورانه مشغول اولور برذات ایدی .

مسوده لرینی کورمک ایستدیکی وطبعی چاره سنی آرایه جنفی کتاب ده تألیفندن ایکی سنه
ص- وکره یعنی ۱۹۰۷ سنه میلادیسندنه انکلیزجه اوله رق چیقان و « هلال و صلیب »
معارضه سنه دائر اولان اثر عاجزیدر . ترکجه دن ماعدا شیخ عبدالعزیز چاویشک دلالیله
عربجه یه ، برهندلی طرفندن ده اردو لساننه نقل ایدلمشیدی . میدانده نسیخه لری بولماز
اولدیفنی حالده نه اصلی نه ده نسیخ مترجه لری مؤلفنه موجب مرضی برنفع مادی کتور مامشدر .
ناشر و مترجه لری نه قازاندیلر پیله مم . آنجق انکلیزجه سنک ناشری ایله مجلدی آره سنده دور
اولونورکن هر نسیخه سی ایکی یوز قرق صحیفه دن مرکب اولان آلتی یوز اللی نسیخه غائب
اولمش ؟ زور کارخیل نه لر اوجورمغه قادر دکل ؟ مؤلفنه کلنجه : اوده بو اثر یوزندن
مبادی مشروطیتده صاحب مقام برقاچ ذات طرفندن « متعصب » اولمق اوزره تمغالمشیدی .
دیگر طرفندن دخی ینه صاحب مقام بولنان دیندار بعض انکلیز قارئلر جانبندن مستحق
حادث و خصومت صایلمشدر . کلستان صاحب حکیمنک شوبیتی آنک حالی تصویر ایلر .

بی طالع اکر مسجد آدینه بسازد

یا طاق فرودیزد یا قبله کج آید

استاد اعظمک ایکنجی مکتوبنده کی بلوند اسمی موجب مراق اوله بیلور . اسم کاملی
(ویلفرده - ایسقاودن - بلانت) اولان بوذات جداً مستثنا اوصافی حائر شخصیتلردندی .
سنی سکسانی بولدیفنی حالده بوندن ایکی سنه مقدم وفات ایتدی . شاعر ، ادیب سیاح
سیاسی اولمق اوزره توصیف ایدیله بیلن بوشخصیت نسلاً ایرلاندا لی ایدی . انکلتزه ده
موقع اقتداره کلن هر فرقه حکومتنک - بالخاصه سیاست شرقیه سنک - برمنقد شدید ایدی .
اوللری انکلیزلر کی کی تورکلرک حاکمیتنک ده عدوی ایمش ؛ چونکه تورکلری کندیلرندن
بالنسبه ضعیف اولان اقوام سائرده بی تحت حاکمیته آلان انکلیزلر کی تاقی ایلدیکنندن
بزلی « شرقک انکلیزلری » تسمیه ایدر مش . فقط آوروپا دول کیره سنک اقوام شرقیه بی

انواع وسائل ایله تماماً تحت تحکمه آلمق ایستدکلرینی کوره کوره عاقبت دولت علیه نك بقاسنه عزملی بر طرفدار کیلشمش اولجه شدتله غربت ایمپراطورلغی تأسسته طرفدار اولان بو ذات دولتلرک تقسیم شرق خصوصاً صنده کی اوحراصلرینی کورو نجه عربلرک تورکلردن آیرلقلری زمان استقلال حقیقیدن محروم قاله جقلرینی سویلردی مصرده ، سودانده ، جزیره العربده و هندستانده سیاحت ایتمش اولان بلانت جداً بر مسلمان دوستی اولمشیدی . مصرک ۲۸۸۲ ده کی عصیان ملیسنی اداره ایدن اعرابی پاشا مغلوب اولوبده انکلز لرک نچه سنه دوشدیکی زمان مستر بلانت همان مصره کیدر و دیوان حرب عرفیدن اعرابینک بلا محکومیت قورتیلله بیلمسی اوغورنده اووقات، محاکمه و سائره مصارفی و نشریات اجرایی اولمق اوزره کندی کیسه سندن سکزیبیک انکلز لیراسی قدر پاره صرف ایدر .

مستر بلانت عربلر کی آتلیرنک ده بویوک بردوستی ایدی . لوندره یه پکده اوزاق اولمیان چیفتلککنده حاره تشکیل ایتمش و وفاتی زمانه قدر ای جنس عرب آتلی یتشدیررک ارباب مراقه صانه کلشدر . رصانت جسمانیه سنه عارضه کلوبده اشتغالات مادیه دن چکلدیکی زمان لوندره نك نسبه اک ساکن فقط (هاید پارق) ایله (باکینگام) سرایی آره سنده بولندیی ایچون اک معتبر سوقاقلردن برنده کی خانه سنده منزویانه یاشاردی . مع مافیه زیارتچیلری آنی هیچ ده یالکنز بر اقامازلردی . سحاوتلی بر رئیس عشیرت کی مکرمدی . اوکله طعمای ، اوکله اوستی چایی کی دعوتلر اوینده تکرر ایدر طوروردی . زیارتچیلری مؤلف ، شاعر ، مدرس ، مستشرق کی شخصیتلری ، ملل مختلفه یه منسوب رؤسای اختلال ایله شرفدن برای سیاحت انکلتره یه کلن معروف ذواتی زیاده جه احتوا ایلردی .

أوبنده بر عرب قبیله سی شیخی کی ایپک انتاری و صیرمه لی مشلاق کیر و بلینه شال قوشاق باغلردی . آیاغنده ده قرمزی مشیندن یعنی بولنوردی . اوزون و یچملی بوی منتظم چهره سی ، سود بیاض اوزون صقالی و قرال بینی ایله بعض رساملرک تحلیل کرده لری اولان انبیاء بنی اسرائیل رسملرندن برینه بکزرردی . آره صره خانه سنه کیدوب ده احتراماتی کندیسنه تقدیمدن بیوک بر ذوق قلبی طویاردم .

مؤلفات عدیده صاحبی اولان بوزاتک کتدی طرفندن یازیلش خاطرانی شرق قریبه و سیملا بلاد ام اسلامیه یه متعلق غایت مراقلی حکایات و حادثاتی حاوی اولدیغندن قرائتی انکلز جه او قویانلره خاصه توضیه ایدیلور انکلتره ده اشخاص معروفه و متموله نك وصیتنامه لری

نشر اولمق معتاددر . لوندره غزنه لری مستر بلانتک وصیتنامه سنی درج ایتدک لری صره ده
متوفانک کلیدی ومهرلی برسیاه قوطی براقتش اولدیغنی وبوقوطینک وفاتندن یکریمی سنه
صوکره آچیلمسنی وصیت ایلدیکنی یازمشلردی غزنه نک بری «بوسیاہ قوطی ده نه بولنه بیلور»
بوللور تعجب استفهامی علاوه ایلشیدی . بونک تخمینن بنجه ممکن درظن ایده رم: متوفانک
خاطرانتک محایف غیر منتشره سنی حاوی اولسه کرکدر . بوحائفده امپریالیزمک خاصه
شرقه وقوعه ککش اولان دسائس واعمال جاتیانه سنی حاوی اولمق بک محتملدر . بلانتک
«خاطرات قبیلندن داها یازم جغم شیر وار اما بونلرده مذکور اشخاص مسئوله نک برقسیمی
هنوز برحیاتدر . آرهدن یکریمی سنه قدر برمدت کچرسه بلامشکلات قانونیه بوشیلر حکایه
ایدیه بیلور» دیمش اولدیغنی خاطر مه کلدی . (مابعدی وار) ضلیل ضالم

اورتا آسیاده تورکمن

اورتا آسیا پایانسز برروز قیردن عبارتدی . تورک قوملری ایچریسنده کوچه به سی الک
چوق اولان تورکملردی . اویغورلر تیان شانک ، خازارلر وولغانک ، آرالک صولاق
وادیلرنده اسکیدن بری شهر قورمشلرکن ، تورکمن دائما چادیرینی ییقار ونه ایتسزسته پلری
بیکیریله قطع ایدردی .

حالبوکه نه اویغورک ، نه خازارک ، نه ده قیرغیزک دولتلری تورکمن قادار دایامش ،
ادارده سی تورکمن قادار مستقر اولمشدر . بونی تورکمنک کزوب طوزدینگی یرلردن زیاده
کندی ایچریسنده ، طوپراغنک طاشنک ، ییچیمندن فضله اجتماعی تشکیلاتنک ماهیتده آرامق
لازم کلیر . چونکه بیلورز که صرب چولده ، موغول داغلق ، اورمانلق وصولاق بریرده
یاشیوردی . تورکمن چولده ، جرمن اورمانلق ، داغلق وصولری بول برملکته ایدی .
حالبوکه عربله موغولی ، جزمناه تورکمنی آیری آیری برر نوعه قویا بیلورز . ینه بیلورز که
عرب عشیرتنک اجتماعی تشکیلاتی تمامیه «ژهنس» اساسنه استناد ایدیوردی .

وبوتون قبیله لر آراسنده شدتلی برمجاده واوزون براسترقاب واردی . رئیس قبیله نک
اوزرنده یاریم معبود قادار نفوذه صاحبدی . ایش بولومندن اثر یوقدی . رئیس بوتون
قوتلری شخصنده طوپلایان و آلله ت وکیلی اولان برآدام دیمکدی . رئیسک ارادده سی بوتون